

ÅMLI KOMMUNE
- BYGDA FOR ALLE

Bedre levekår blant barn og unge i Åmli kommune
- Strategiplan 2017-2020

INNHALD:

1	Innledning	3
2	Prosjektet: Tidlig innsats og trygg oppvekst.....	4
2.1	<i>Situasjonen i Åmli kommune</i>	4
2.2	<i>Ikke fullført eller bestått videregående opplæring.....</i>	4
2.3	<i>Arbeidsledighet i Åmli kommune</i>	4
2.4	<i>Barn i husholdninger uten yrkestilknyttede personer i Åmli kommune</i>	5
2.5	<i>Barn i husholdninger der minst en person mottar uførepensjon i Åmli kommune</i>	5
3	Regjeringens satsninger for å bekjempe barnefattigdom	6
4	Hvem er de fattige barna?	7
4.1	<i>Fattigdom rammer ikke tilfeldig.....</i>	7
4.2	<i>Konsekvenser av fattigdom</i>	7
4.3	<i>Nasjonale tall på hvor mange barn som lever i familier med lav inntekt.....</i>	8
5	Deltakere i prosjektet	9
5.1	<i>Møte med familiene</i>	9
5.2	<i>Oppsummering fra kartleggingen</i>	9
6	Ungdata undersøkelsen.....	10
6.1	<i>Ungdata 2016 Åmli kommune</i>	11
6.2	<i>Fritidsaktiviteter</i>	12
7	Forslag til langsiktige tiltak	14
7.1	<i>BTI-modell</i>	14
7.2	<i>Systematisk konsekvensvurdering</i>	14
7.3	<i>Utdanning og arbeid «Los – prosjektet».....</i>	14
7.1	<i>«Gratis» skole</i>	14
7.2	<i>Forskningsprosjekt</i>	15
8	Forslag til kortsiktige tiltak.....	16
9	Avslutning.....	18
10	Aktuelle linker:.....	19

1 Innledning

Denne planen er et ledd i Regjeringens satsning mot barnefattigdom. Planen skal rette seg mot alle barn og unge og deres familier i Åmli kommune som over tid lever med dårlig råd.

Åmli kommune er en kommune som over tid har hatt utfordringer med dårlige levekår, og utfordringer med å bekjempe reproduksjon av dårlige levekår. Flere barnefamilier er avhengig av offentlige ytelser, noen barn og ungdommer har ikke mulighet til å delta i fritidsaktiviteter, reise på leirer og ferie, eller får ikke dekket behovet for frukt og grønt daglig.

Planen kommer ikke med fasitsvar på «alle» utfordringene kommunen står ovenfor. Det er fordi fattigdomsutfordringene er et sammensatt og kompleks felt, der vi må trå varsom, føle oss fram og prøve ut. Men forskning viser at universelle tiltak, forebyggende og helsefremmende arbeid som retter seg mot alle i samfunnet, er de tiltakene som har størst effekt og som er med på å redusere helseforskjeller og utjevner sosioøkonomiske forskjeller.

Fattigdom og levekår kan ikke alene bekjempes gjennom kompensatoriske tiltak som gratis fritidsaktiviteter eller ferietiltak, men bedring av levekår omhandler først og fremst om å fremme foreldrenes situasjon, både når det gjelder arbeid, sosiale forhold, bolig og helse. Flere forskere har dokumentert sammenheng mellom dårlige levekår og økt risiko for å utvikle somatiske, psykososiale, psykosomatiske og psykiske helseplager under oppvekst. Ungdata viser at ungdommer som rapporterer om dårlig økonomi i familien, rapporterer om mer mobbing, rusbruk, kriminalitet, skoleskulk og psykiske plager og lidelser. Dette er også plager som kan vedvare over tid og inn i voksenlivet.

For å redusere reproduksjon av dårlige levekår, må hele kommunen med alle tjenester, fagområder, frivillige lag og foreninger ha en felles forståelse av utfordringene, jobbe mot felles mål, jobbe forebyggende og helsefremmende.

Formålet med denne planen er flere. Først og fremst har målet vært å skaffe oss kunnskap over fattigdomsområdet, utfordringer, konsekvenser av fattigdom og hvordan barn og unge og deres familier opplever utfordringene i hverdagen. Kartleggingen og innhenting av informasjon ligger til grunn for arbeidet med denne planen.

Planen vil være et grunnleggende dokument for videre arbeid mot å bekjempe fattigdom, redusere helseforskjeller og utjevne sosioøkonomiske forskjeller. Det er viktig at kommunen tenker kortsiktig og langsiktig i dette arbeidet.

2 Prosjektet: Tidlig innsats og trygg oppvekst

– Levekårsutfordringer hos barn og unge i kommunen

Våren 2015 og våren 2016 fikk Åmli kommune tildelt midler fra Fylkesmannen i Aust - og -Vest Agder og Nasjonalt tilskuddsordning mot barnefattigdom (Bufdir), til å starte opp et prosjekt rettet mot barn og unge, samt deres familier som over tid lever med dårlig råd. Prosjektet startet opp august 2015 og varer fram til 31. juli 2017. Prosjektet har hatt en prosjektleder i 50 prosent stilling fra august 2015 til juli 2016, og fra 1. august 2016 til 31. juli 2017, en 80 prosent stilling.

Målet med prosjektet er å kartlegge situasjonen i Åmli, koordinere og rette fokuset mot barn og unge som over tid lever i familier med dårlig råd. (Tiltak)

Prosjektet samarbeider tett med en prosjektgruppe som består av flykningkoordinator, barnehage og skolefaglig rådgiver, barnevern, PPT og NAV. Prosjektet har også samarbeidet med flere tjenester og fagområder, frivillige lag og foreninger i kommunen. I tillegg til internt samarbeid, har prosjektet knyttet seg til Karin Gustavsen ved Samfunnslaboratoriet. Karin Gustavsen har bidratt med faglig kunnskap og veiledning.

2.1 Situasjonen i Åmli kommune

Åmli kommune er en kommune med 1842 innbyggere. Kommunen har store levekårsutfordringer og i 2012 hadde kommune 242 personer som lever under EU's fattigdomsgrensen og av disse er 73 barn i alder 0-18 år. Det vil si 18 prosent av barn og unge i Åmli kommune lever under EU's fattigdomsgrensen (Opplysninger hentet fra fylkesmannen i Aust-Agder, 2014) (se punkt 4.3 for forklaring).

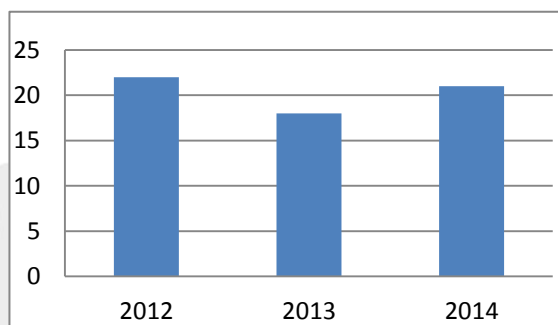
Kommunen har et høyt antall flykninger med store barnekull og lav økonomi. Mange av flykningene har problemer med å lære norsk, noe som igjen fører til vanskeligheter med å komme seg ut i jobb og bli integrert i kommunen. Flere flykninger har tatt utdanning i hjemlandet, men får ikke utdanningen godkjent i Norge.

Antall minoritetsspråklige førskolebarn i kommunal barnehage er på hele 32,5 prosent i 2015, det vil si hele 13 av 40 barn i de kommunale barnehagene. Høsten 2016 er prosenten 17 av 50 barn. Tallet er høyere enn i Oslo.

2.2 Ikke fullført eller bestått videregående opplæring

Åmli kommune har mange ungdommer som ikke fullfører eller består videregående opplæring innen fem år. Tall fra statistisk sentralbyrå viser at det i 2007 (1991 – kullet) var det 9 personer som ikke fullførte eller bestod videregående opplæring. I 2008 (1992 – kullet) var det 10 personer og også i 2009 (1993 – kullet) var det 10 som ikke har fullført eller bestått videregående opplæring. Sammenlignet med nasjonale tall, ligger Åmli kommune langt under gjennomsnittet.

2.3 Arbeidsledighet i Åmli kommune

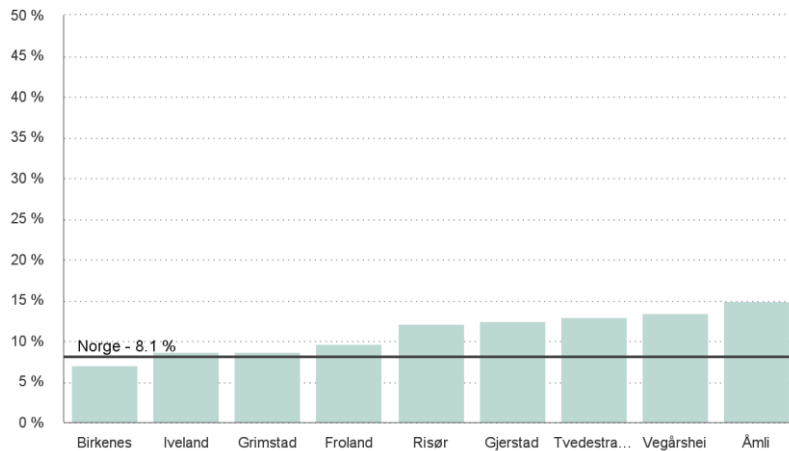
Tall registret i NAV Åmli. Tallene er basert på arbeidsdyktige personer.

Ut i fra tabellen kan vi se at arbeidsledigheten i Åmli kommune har vært stabilt de tre siste årene. Alle personene som er arbeidsledige i Åmli er arbeidsdyktige i følge NAV Åmli. Arbeidsledigheten i Åmli kommune er på 2,6 prosent. Det vil si 21 personer som er arbeidsledige. Tallene er lavere enn landsgjennomsnittet som er på hele 4,2 prosent i august 2015 (Tall hentet fra NAV.no).

I 2015 var det 6 arbeidsledige ungdommer i aldersgruppen 17-25 år i Åmli kommune.

2.4 Barn i husholdninger uten yrkestilknyttede personer i Åmli kommune

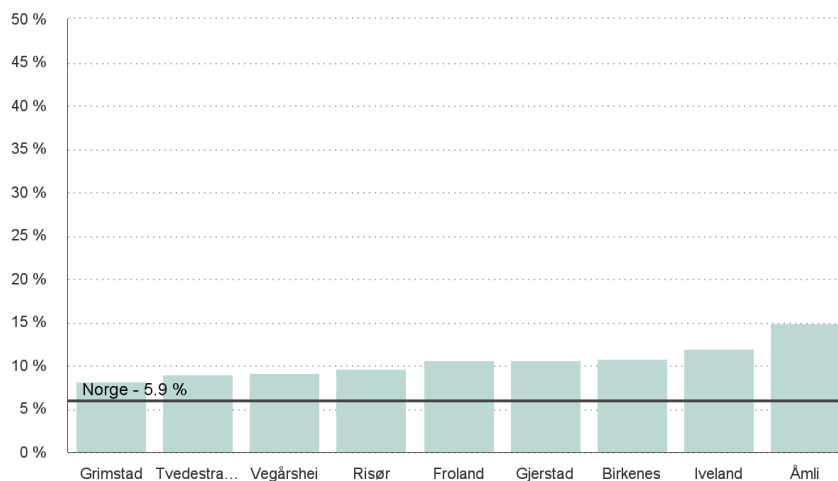
Barn i husholdninger uten yrkestilknyttede personer

Tabellen viser at 59 barn (15%) i Åmli kommune kommer fra husholdninger uten yrkestilknyttede personer. Gjennomsnittet i Norge er på 8,1 %.

2.5 Barn i husholdninger der minst en person mottar uførepensjon i Åmli kommune

Barn i husholdninger der minst én person mottar uførepensjon

Tabellen viser at 59 barn (15%) i Åmli kommune bor i husholdninger der minst en person mottar uførepensjon. Gjennomsnittet i Norge er på 5,9 %.

Aktuelle linker:

Bufdir:

[https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnefattigdom/?region\[\]=K0929®ion\[\]=K0912®ion\[\]=K0914®ion\[\]=K0901®ion\[\]=K0935®ion\[\]=K0911®ion\[\]=K0919®ion\[\]=K0928®ion\[\]=K0904](https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnefattigdom/?region[]=K0929®ion[]=K0912®ion[]=K0914®ion[]=K0901®ion[]=K0935®ion[]=K0911®ion[]=K0919®ion[]=K0928®ion[]=K0904)

3 Regjeringens satsninger for å bekjempe barnefattigdom

Oppvekst i fattigdom i Norge handler om at barn og unge har færre valgmuligheter, enn andre barn og unge i Norge.

Norge er et av verdens rikeste land og skårer høyt på internasjonale rankinger over inntekt og levekår. Barn i Norge har gratis skole, helsetjenester og andre velferdstjenester som mange andre land både må betale for og bare kan drømme om. I gjennomsnitt har norske barn det bedre enn barn i de fleste andre land, men likevel er det en økende andel barn som lever i familier med lav inntekt. Helt fram til 2000-tallet har fattigdomsbegrepet vært fraværende i den norske sosialpolitiske debatten. Men i de siste årene har regjeringen hatt fokus på bekjempelse av fattigdom. I 2015 la regjeringen fram en strategiplan for å bekjempe barnefattigdom (Regjeringens strategi, 2015-2017).

I Regjeringens politiske plattform står det: *”Regjeringen vil jobbe for at Norge skal være et land med små forskjeller og minimal fattigdom. De viktigste tiltakene for å bekjempe fattigdom er en god skole som utjevner sosiale forskjeller og et åpent arbeidsliv med plass til alle. Likevel vil det finnes mennesker som står utenfor viktige sosiale arenaer på grunn av dårlig økonomi eller dårlige levekår. Regjeringen mener det er en viktig samfunnsoppgave å sikre at også disse får den hjelpen de trenger»* (Regjeringen, 2015).

7. juni 2016 skrev flere departementer, deriblant Statsminister Erna Solberg under på fritidserklæringen. Fritidserklæringen bygger på FN's konvensjon om barnets rettigheter til å delta i organisert fritidsaktivitet sammen med andre barn, uavhengig av foreldrenes sosiale og økonomiske situasjon. Regjeringen har skrevet under på at det skal jobbes mot at barn og ungdommer skal få delta i minst en organisert fritidsaktivitet uavhengig av foreldrenes sosiale og økonomiske situasjon.

Aktuelle linker:

Barn som lever i fattigdom. Regjeringens strategi (2015 – 2017)

https://www.regjeringen.no/contentassets/ff601d1ab03d4f2dad1e86e706dc4fd3/barn-som-lever-i-fattigdom_q-1230-b.pdf

Fritidserklæringen: https://www.regjeringen.no/contentassets/42fc032208724215886755da5d165f1e/folder_fritids_erklaeringen.pdf

Felles innsats for fritidsaktiviteter til alle barn: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/felles-innsats-for-fritidsaktivitet-til-alle-barn/id250322>

4 Hvem er de fattige barna?

4.1 Fattigdom rammer ikke tilfeldig

I følge fafo's rapport «barnefattigdom i Norge» har de kommet fram til at enslige forsørgere, etniske minoriteter, arbeidsledige og lav utdanning er de viktigste årsakene til fattigdom (Nadim & Nilesen, 2009).

Rapporten belyser at barn i familier med ikke-vestlig bakgrunn har fire ganger så høy sjanse for å oppleve en fattigdomssituasjon, sammenlignet med etnisk norske familier. Barn av enslige forsørgere, er tre ganger mer utsatt for barnefattigdom enn barn i familier med to foreldre. Grunnen til dette er i hovedsak at husholdningen med en enslig forsørger kun har en inntekt. Det er mange i denne situasjonen som trenger bistand eller sosial støtte.

Barn i familier der den ene eller begge er arbeidsledig, utgjør den største risikoen for å komme under fattigdomsgrensen. I denne gruppen er etniske minoriteter den største gruppen og dette kan også skyldes at de ikke kan det norske språket eller har lav til ingen utdanning. Det er også en gruppe mennesker som ikke kan være i jobb på grunn av helsemessige årsaker og at sosial ytelse er den eneste inntektskilden de har (Sandbæk & Pedersen, 2010).

4.2 Konsekvenser av fattigdom

I følge Dearing, Zachrisson & Mykletun (2011), kan fattigdom ha negative konsekvenser for barnets utvikling. Kognisjon, språk, skoleprestasjoner, sosioemosjonell utvikling, atferdsvansker og større risiko for å utvikle somatiske sykdommer. En omfattende mengde internasjonal forskning viser at fattige barn i gjennomsnitt har dårligere språkutvikling og kognitiv utvikling, og klarer seg dårligere på skolen enn barn fra mer velstående familier. Atferdsvansker er overrepresentert. Psykiske lidelser blant barn, var fem ganger så høy i familier med dårlig råd, som i familier med gjennomsnittsinntekt.

Barn som vokser opp i familier med dårlig råd, rapporterer at de opplever sin helse som dårligere enn hva barn og ungdommer flest gjør. De har hyppigere forekomst av magesmerter, ryggsmertor og hodepine. Vi vet også at barn som vokser opp i lavinntektsfamilier har om lag dobbelt så stort skolefravær på grunn av fysiske og psykiske plager, enn barn som vokser opp i familier med gjennomsnittsinntekt (Sandbæk & Pedersen 2010). Økonomi har mye å si for barnets utvikling og hvor mye foreldre/foresatte kan investere i barna/barnet. Godt kosthold, lekser, bøker, fritidsaktiviteter, utstyr og ferie koster penger. Svak økonomi kan også føre til økt stress og belastning for foreldre, som igjen kan føre til psykiske lidelser og nedsatt omsorgsevne (Dearing et al., 2011).

I følge Kristoffersen og Clausen, 2008 kan vi se at fattigdom går i arv, fra generasjoner til generasjoner. Dette er en ond sirkel og for mange er den vanskelig å bryte. I følge Ungdata 2016, har ungdommer som kommer fra familier med lav sosioøkonomisk status lavere forventninger til egen fremtid, blir i større grad mobbet, kommer dårligere ut på en rekke spørsmål knyttet til fysisk og psykisk helse, trivsel og selvbilde. Ungdommen føler i større grad tristhet, oftere deprimerede og ulykkelige (spesielt jenter).

Barn som kommer fra familier med dårlig råd, benytter seg sjeldnere av kulturskoletilbud enn andre barn fra middel til høyklassefamilier (Gustavsen & Hjelmbrekke, 2009). Det samme gjelder idretts- og friluftslivstilbud (Markussen, Wigum, Lønning, & Sandberg, 2008). I følge Gustavsen et.al, 2009 handler dette i hovedsak om at foreldrene/foresatte ikke har råd til å betale utstyr eller at foreldre/foresatte prioriterer økonomien feil.

For mange som opplever fattigdom er skammen de føler noe av det verste. Skammen over og ikke kunne la barna få delta i aktiviteter, få oppleve ferie og sommertilbud eller invitere til bursdager. Skammen over at ungene ikke vil ta med seg hjem venner fordi de bor trangt eller dårlig, og skammen for å føle seg annerledes enn andre (Gustavsen, Van Der Meij, Nilsen & Braathen, 2012).

Det er også viktig å påpeke at ikke alle barn og unge som lever i familier med lav inntekt har dårlig levekår, men vi vet at flere faktorer kan spille inn mellom det sosiale, helsemessige og økonomiske utfordringer. Dette overtid kan gi økt risiko for ekskludering av samfunnet og fattigdom.

4.3 Nasjonale tall på hvor mange barn som lever i familier med lav inntekt.

De siste årene har levekårsutfordringene i Norge økt. Noe av grunnene til dette kan være at støtteordningene til barnefamiliene og søskentilleggene ble redusert og at barnetrygd satsen har stått stille siden 1990-tallet. Norge har også tatt i mot flere innvandrere og de utgjør nå 12 prosent av alle barn i Norge. I følge SSB representerer ungdom og unge voksne (18-34 år) en stor andel i Norge med lav inntekt, og noe av grunnen til dette er at mange er arbeidsledige.

Aust-Agder er et av fylkene i Norge med flest barn og ungdommer under EU's fattigdomsgrense. Hele 9,7 prosent av spebarn, barn og ungdommer bor i familier med lav inntekt. I landet for øvrig er det 9,4 prosent (tall fra 2014). Det vil si hele 92.000 av alle barn og unge i Norge under 18 år bor i familier med lav inntekt. Lavinntektsfamilie defineres som en husholdning med en gjennomsnittlig treårig ekvivalentinntekt som var lavere enn 60 prosent av mediangjennomsnittet i samme treårsperiode (Tall fra SSB).

2010	2011	2012	2013	2014
74.300	73.900	78.200	84.300	92.000

Utvikling i antall barn under EU's fattigdomsgrense i Norge fra 2010 til 2014. Tall hentet fra SSB.

Aktuelle linker:

EU's fattigdomsgrense: <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/flere-okonomisk-utsatte-barn>

Utvikling i antall barn under EU's fattigdomsgrense

<http://www.arbeidslivet.no/Velferd/Sosialpolitikk/Barnefattigdom/>

5 Deltakere i prosjektet

Hele 7 familier i Åmli kommune har delt sin hverdag og blitt kartlagt i forhold til det å leve med dårlig råd over tid.

5.1 Møte med familiene

Familiene som har vært med i prosjektet har på forhånd blitt informert om prosjektet og skrevet under på samtykkeerklæring. Familiene ble også kjent med at de når som helt kunne trekke seg fra deltakelsen. Familiene ble kontaktet av ulike tjenester i kommunen.

Samarbeidet med familiene har vært basert på tillit og åpenhet. Familiene har åpnet hjemmene sine og prosjektgruppen har fått et innblikk i det å leve med dårlig råd over tid. Ved møte med familiene ble det gjennomført kartlegging, både av den materiellsituasjonen, levekår, erfaringer fra offentlige tjenester og hva familiene kan gjøre for å bedre situasjonen.

5.2 Oppsummering fra kartleggingen

Gjennom kartleggingen har prosjektet fått kjennskap til hvordan det er å leve med dårlig råd over tid. Her er noen av hovedtrekkene fra kartleggingen:

Arbeid: Ved samtale med familiene ønsker de fleste å være i jobb. Men det er flere årsaker som gjør dette vanskelig. I tilfellene er det helsemessige årsaker, liten til ingen utdanning, språkproblemer og lite erfaring. De fleste familiene som var med i prosjektet er arbeidsledig, uføre eller har jobber der inntekten er lav.

Bolig: Ved kartleggingen er det to familier som eier hus/leilighet, ellers leier de øvrige. Noen av boligene/leilighetene er preget av lav standard, kalde, trange, lite møblert og trenger oppussing. Andre boliger/leiligheter har høyere standard, mye møbler og god plass.

Økonomi: Alle familiene uttrykker at økonomien ikke strekker til, er stram og/eller at de ikke klarer å spare.

Fritidsaktiviteter: Deltagelse i fritidsaktiviteter er viktig for sosial inkludering i lokalsamfunnet, spesielt for barn og unge med innvandrerbakgrunn. Ved innhenting av informasjon fra familier, var det flere familier som gav uttrykk om at de ikke har mulighet til å være med på ulike fritidsaktiviteter, mangler klær og utstyr. Transport til og fra ulike aktiviteter var også en utfordring.

Annet: Bursdagsferieringer og besøk av venner eller familier var en utfordring noen av familiene nevnte. Familiene nevnte at de ikke har mulighet til å servere ekstra mat eller gi gaver. Noen barn og unge feiret ikke bursdag hvert år, fordi foreldrene ikke har råd.

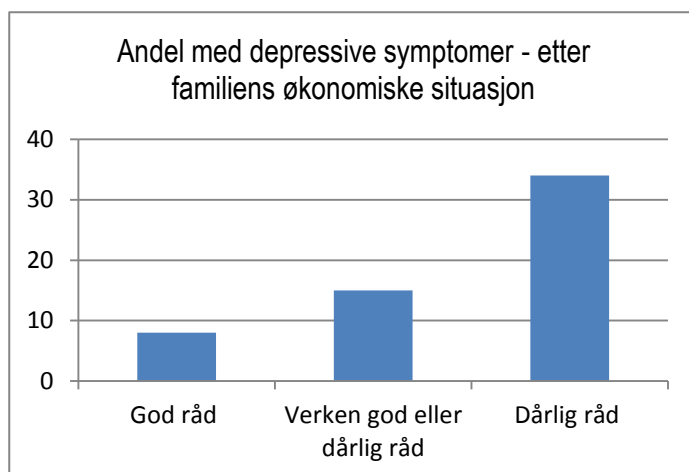
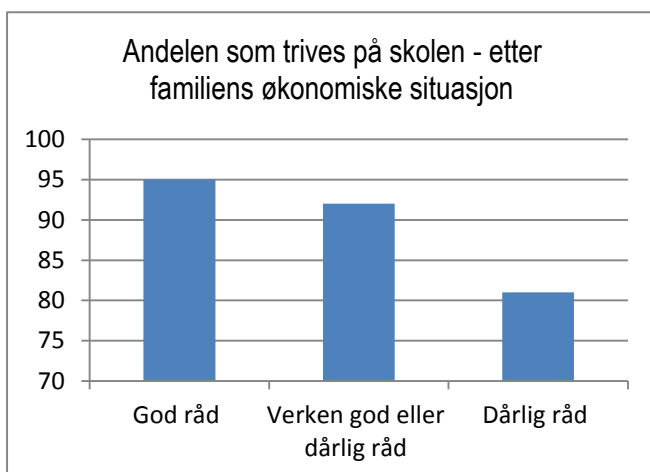
Gjennom kartlegging kan det tyde på at noen familier har/eller trenger økonomisk rådgivning.

6 Ungdata undersøkelsen

Ungdata er et kvalitetssikret system for gjennomføring av lokale spørreskjema-undersøkelser blant elever på ungdomstrinnet og i videregående opplæring. Gjennom kartlegging av den lokale oppvekstssituasjonen er Ungdata godt egnet som grunnlag for kommunalt plan- og utviklingsarbeid knyttet til folkehelse og forebyggende arbeid overfor ungdom. I Åmli kommune har 61 elever fra 8-10 klasse gjennomført undersøkelsen våren 2016.

I følge ungdata undersøkelsen nasjonalt kan en se en tydelig sammenheng mellom dårlig råd og ungdommens psykiske helse, begåtte lovbrudd og mobbing. Det er også en sammenheng mellom dårlig familieøkonomi og opplevelse av helse.

Kompetansesenter rus - region sør
Regionale tiltaksplaner - 9 år 2016

I tillegg er det, av de som opplever dårlig familieøkonomi,:

- kun 48 % som er *fornøyd med helsen* si, mot 75 % av de som opplever god familieøkonomi
- kun 44 % som er *fornøyd med lokalmiljøet*, mot 72 % av dem som opplever god familieøkonomi
- og 47 % som *har skulket skolen* siste år, mot 20 % av dem som opplever god familieøkonomi

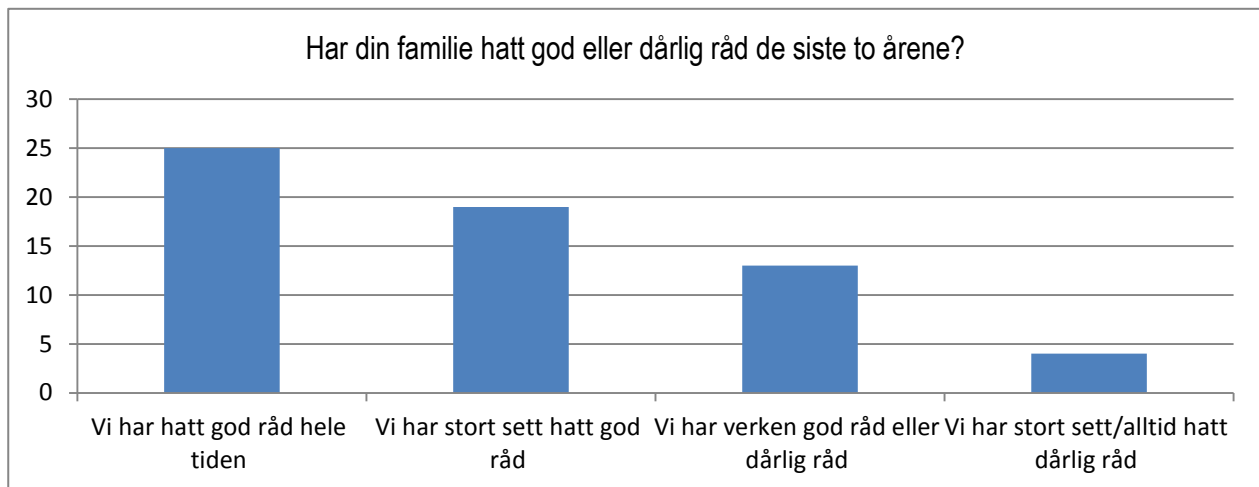
Link til nasjonal Ungdata-rapport

<http://www.hioa.no/Om-HiOA/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjoner/Rapporter/2013/Ungdata-Nasjonale-resultater-2010-2012>

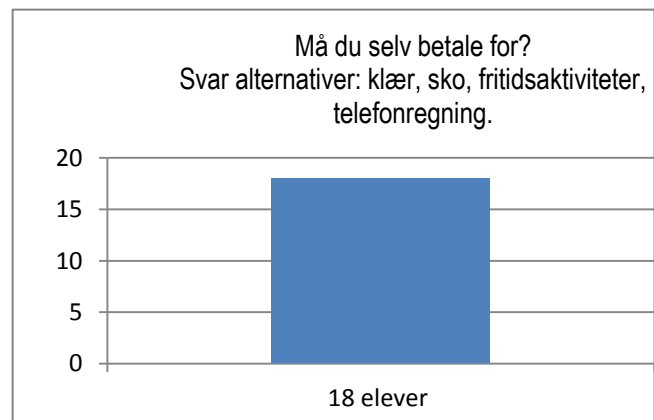
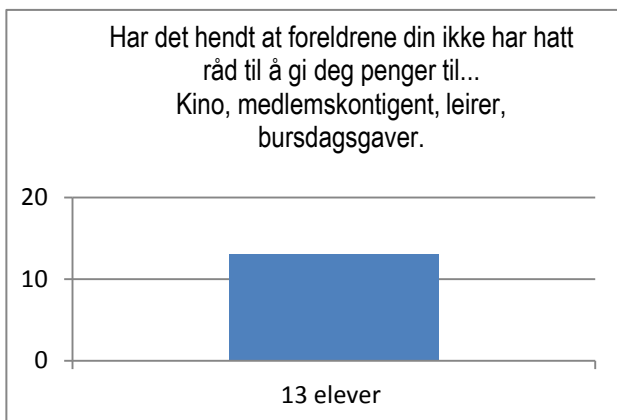

6.1 Ungdata 2016 Åmli kommune

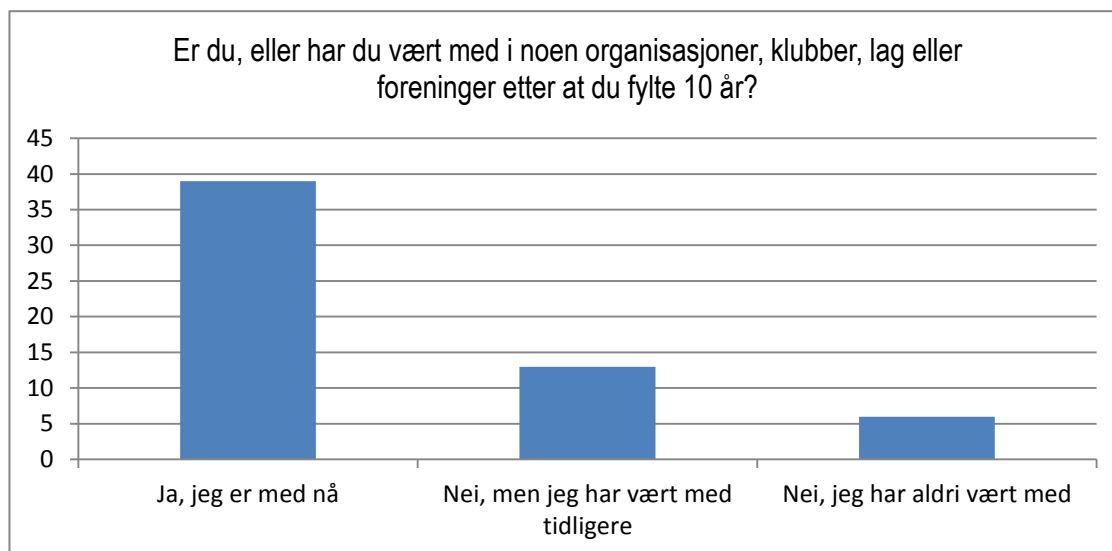
I tillegg til de nasjonale spørsmålene og tallene, har Åmli kommune sendt inn egne tilleggsspørsmål som omhandler økonomi og fritidsaktiviteter.

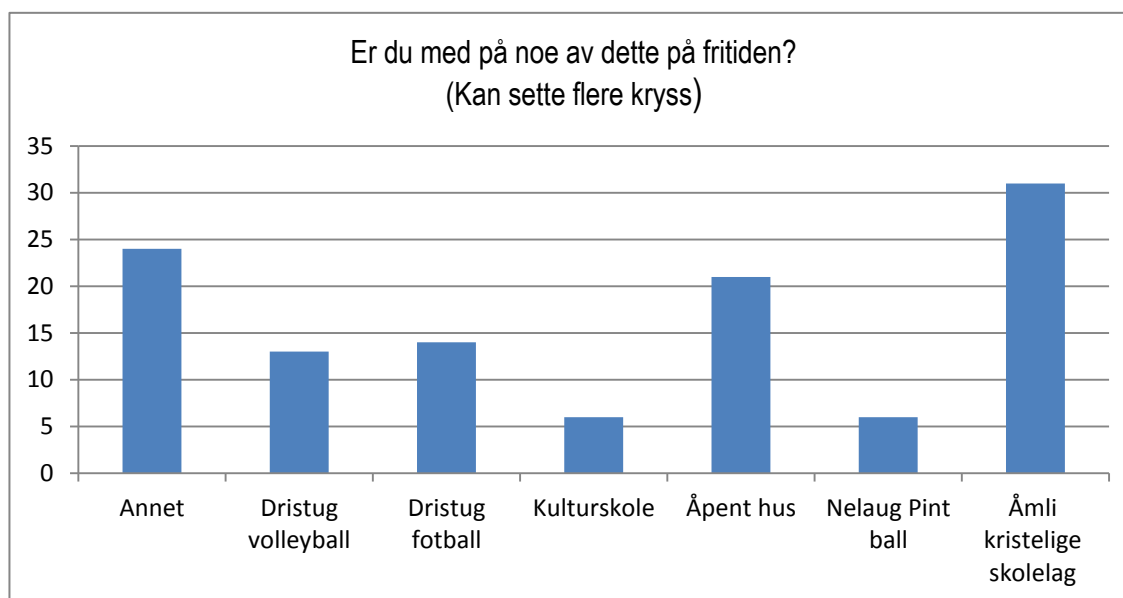
Tabellen viser at det er noen elever i kommunen som svarer at familien har hatt dårlig råd de siste to årene.

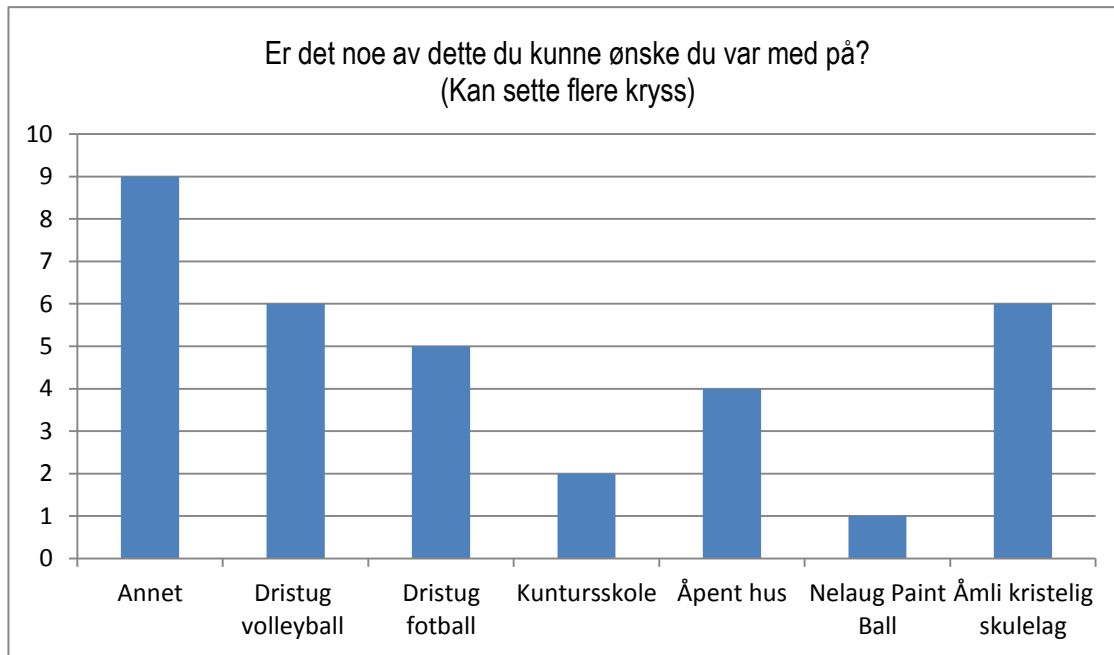

6.2 Fritidsaktiviteter

Tabellen viser at 21 ungdomsskoleelever ikke er med i organiserte fritidsaktiviteter i kommunen.

Tabellen viser at flere ungdommer i Åmli kommune ønsker å være med på ulike fritidsaktiviteter som de ikke er med på i dag.

Aktuelle linker:

Ungdata resultater 2015: <http://www.hioa.no/Om-HiOA/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjonar/Rapporter/2015/Ungdata.-Nasjonale-resultater-2014>

Ungdata resultater 2016: <http://www.hioa.no/Om-HiOA/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjonar/Rapporter/2016/Ungdata-2016.-Nasjonale-resultater>

7 Forslag til langsiktige tiltak

Samarbeid, samtidighet, samhandling, samordning

For å fremme samarbeid, samhandling, samordning og samtidighet, og derved sikre en samordnet tjeneste, er det derfor helt avgjørende at den profesjonelle fagutøver kjenner til og er trygg på hva som skjer videre når en utsatt situasjon er avdekket. Betydningen av at den enkelte fagutøver har både kunnskap om hvilke rutiner og prosedyrer som gjelder for å avdekke barn og unges situasjon, og ikke minst hvordan dette skal håndtere i organisasjonen, er avgjørende. Derfor er oversikt over hver enkelt tjeneste og et godt tverrfaglig samarbeid nødvendig for å sikre helhetlig oppfølging av familier, barn og unge i lavinntektsfamilier.

7.1 BTI-modell

Åmli kommune skal i den forbindelse starte opp med Bedre Tverrfaglig Innsats. Bedre Tverrfaglig Innsats, BTI-modellen, er en samhandlingsmodell som beskriver den sammenhengende innsatsen i og mellom tjenestene rettet mot barn, unge og familier som bekymrer. Modellen beskriver en samhandlingsstruktur, handlingsveiledere og verktøy. BTI-modellen skal bidra til tidlig innsats, samordnede tjenester og foreldreinvolvering. Helsesøster i Åmli kommune har fått hovedansvar i å koordinere dette arbeidet.

7.2 Systematisk konsekvensvurdering

Systematisk konsekvensvurdering i denne sammenheng vil si at i en hver avgjørelse som blir tatt, skal det vurderes om dette er til det beste for barn og unge i kommunen. Vår antagelse er at dette også vil fremme felles forståelse for levekårsutfordringer, og derved drive fram tydelige og solide strukturer for den samlede innsatsen på området. Rådmann med ledergruppe må ha ansvar for dette.

7.3 Utdanning og arbeid «Los – prosjektet»

Hovedveien ut av dårlige levekår og reproduksjon av dårlige levekår er uten tvil utdanning og arbeid. Innbyggere i Åmli kommune har ulike kapasiteter, talenter og ønske om medvirkning. Ved å ikke ta hensyn til dette, begår vi en stor urett både mot den enkelte, men også mot samfunnet som sådant. Folk som ikke blir en del av det etablerte samfunnet, har større fare for å knytte seg til subgrupper. Dersom det blir mange borgere som ikke får innpass i utdanning og arbeid, kan det øke faren for delt samfunn. Derfor er oppgaven med å bedre levekår og redusere reproduksjon av dårlige levekår, et samfunnsanliggende som angår alle borgere.

I den forbindelse og på bakgrunn av høye tall ang. ikke fullført eller bestått videregående opplæring innen fem år, har Åmli kommune fått tilskudd fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet til å starte opp et prosjekt. Målet med prosjektet er å legge til rette for mer samordnet tilbud og tettere oppfølging av ungdom som er i en vanskelig livssituasjon. Det skal utvikles bedre system for tidlig innsats for elever med skolevegring og det skal etableres rutiner, prosedyrer og tiltak for å hindre frafall. Målet er å styrke ungdommenes skoletilknytning, trivsel og mestring, slik at de kan gjennomføre videregående opplæring. Dette er et 3-årig prosjekt med en prosjektleder i 60 prosent fra 2016 -2019.

7.1 «Gratis» skole

Det er nødvendig å sikre at skolegang er gratis. Barn og unge som bor i levekårsutsatte familier, rammes av uforutsette utgifter knyttet til skolehverdagen. Dette kan være utstyr til aktiviteter eller turer i regi av skolen. Gjennom kartleggingen og innhenting av informasjon av levekårsutsatte familier i Åmli, ble spesielt utstyr og polentur nevnt som noen av utfordringen. Dugnad i regi av turer ble også nevnt som en utfordring spesielt for de familiene som har helsemessige utfordringer eller ikke førerkort.

Åmli kommune har i den forbindelsen opprettet en utstyrsbank der ski og sykler kan lånes, det vil også i fremtiden bli utvidet med støvler og annet utstyr som trengs (se kortsiktige tiltak punkt 8).

7.2 **Forskningsprosjekt**

Vi som kommune opplever at det er et kunnskapshull om hvordan jobbe effektivt med levekårsutfordringer på systemnivå. Det er relativt nytt å forske på systemnivået og å forske på hvordan tjenestene jobber sammen med levekårsutsatte familier. Dette fordrer en helhetlig tenkning. Ut i fra Fafos's rapport fra 2014, "Helhetlige tiltak mot barnefattigdom", har Fafo i samarbeid med nordiske og engelske forskere, undersøkt ulike tiltak for å bekjempe levekårsutfordringer og barnefattigdom. Rapporten konkluderer med at det ikke er mange nordiske tiltak som kan karakteriseres som helhetlige tiltak mot barnefattigdom.

Åmli kommune i samarbeid med åtte andre kommuner i Aust-Agder har gått sammen om å forske på nettopp dette. Forskningsprosjektet har fått med deg forskere fra Agderforskningen, UIA, Borgerstadsklinikken og R-Bup. I første omgang blir det søkt om støtte til et kvalifiseringsprogram.

Samarbeid mellom kommunene og kvaliteten i tjenestene ved at vi som kollegaer kan utveksle erfaringer og kunnskap. Ved å bygge sterkere og større fagmiljøer kan vi diskutere utfordringer og komme frem til løsninger sammen med kollegaer på tvers av kommuner. Det er trolig at samarbeid mellom kommunene kan føre til effektivisering i tjenestene ved at de ulike kompetansene kommunene besitter kommer alle til gode. En slik arbeidsform kan bidra til å nå målet om bedre levekår for spebarn, barn og unge.

8 Forslag til kortsiktige tiltak

Aktivitet	Økonomi	Ansvar	Begrunnelse	Prioritering
«Åmli kortet» En gratis fritidsaktivitet for 5-7 klasse (58 barn)	100 000 per år 1500 kr per barn	Kulturskole, Oppvekst, Nav, lag og foreninger i kommunen	Åmli kommune har gode fritidstilbud til barn og unge. Idrett, Paint ball, motorsport, lag og foreninger osv. Fritidsaktiviteter er ikke bare mulighet for utvikling og dannelse, men gir også mulighet for læringsprosesser, økt kompetanse, sosialisering og personlig utvikling. Forskning viser at barn og unge som kommer fra familier med lav inntekt deltar mindre i organiserte aktiviteter. I følge Ungdata undersøkelsen i Åmli kan vi se at det er mange barn og unge som ønsker å delta i aktiviteter som de ikke deltar nå. Gjennom kartleggingen rapporterte flere familier at utstyr, medlemskontingent og transport til fra aktiviteter er en utfordring.	1
Kulturkarusellen gratis kulturskoletilbud for 1-5. klasse (ca 20 deltakere)	50 000 kr per år	Kultursskolen	Åmli Kulturskole starter opp et lavterskeltilbud for elever fra 1. til 5. klasse som vi kaller «Kulturkarusellen». Tilbudet skal være gratis, og skal gi en innføring i musikk, dans og drama hvor vi legger vekt på at elevene skal ha det gøy og samarbeide med hverandre mens de lærer. Tilbudet er ment for å skape interesse for de forskjellige fagene og vise hva kulturskolen har å tilby. Vi mener dette tilbudet er viktig for å rekruttere nye elever til kulturskolen og gjøre kulturskolen kjent, særlig blant de elevene som kanskje ikke ellers ville ha kommet hit. Rekrutteringen til kulturskolen er ikke likt fordelt i befolkningen i forhold til økonomisk og sosial bakgrunn. Det er derfor ekstra viktig å kunne tilby et gratistilbud og en døråpner til kulturskolen som har lav terskel og er tilgjengelig for alle.	
Ferietilbud En gratis ferieaktivitet for lavinntektsfamilier (Sommeraktivitet)	100 000 per år	Team oppvekst og levekår	Flere familier har rapporter om at ferieaktiviteter er utfordrende. Noen familier hadde ikke reist på ferie de siste årene. Opplevelser, aktiviteter for hele familien og ikke minst kunne fortelle hva slags aktiviteter enn har gjort i ferien til jevn aldere er viktig for inkludering og sosial aksept.	2
Transport til og fra fritidsaktiviteter For barn og unge som trenger transport til og fra aktiviteter	20 000 per år	Frivillighetssentra	Helsemessige utfordringer, manglede førerkort og utgifter knyttet til bil, gjør det utfordrende for mange barnefamilier i kommunen å sende barna på ulike fritidsaktiviteter. Åmli kommune har store avstander og flere aktivitetstilbud foregår i sentrum. Ved å igangsette et transporttilbud, vil flere barn og unge få mulighet til å delta i aktiviteter.	3

<p>Utstyrskasse ved Åmli skole og Beverborga barnehage For barn og unge i lavinntektsfamilier (1-10 klasse)</p>	<p>20 000 per år</p>	<p>Oppvekstveddelin gen</p>	<p>Åmli skole og Beverborga barnehage har i samarbeid med prosjektet startet en utstyrskasse. I utstyrskassen er det handlet inn skiutstyr og sykler. Utstyret er handlet inn ved Brekke Sport Stoa i Arendal. Utstyrskassen har blitt flittig brukt, og flere barn og unge har fått muligheten til å være med på aktiviteter i regi av skolen, uten å måtte «streve» for å få låne utstyr av andre. Utstyrskassen trenger økonomisk støtte til innkjøp av nytt utstyr og repesjon av utstyret fram i tiden.</p>	<p>4</p>
<p>Gratis frukt og grønt i skolen For 1-4 klasse (90 barn)</p>	<p>100 000 per år</p>	<p>Rektor</p>	<p>Barn og ungdommer som kommer fra familier med lav inntekt og lav utdanning spiser generelt mer usunt mat og mindre frukt og grønt. Skoler som tilbyr frukt og grønt til elevene sine spiser mindre chips, søtsaker og drikker mindre brus. Et høyt inntak av søtsaker og sukkerinnholdene drikker, fører til ukonsentrasjoner, overvekt, fedme og en rekke andre livsstilssykdommer. Frukt og grønt i skolen er med på å utjevne sosiale ulikheter og fremmer en sunn livstil og kan forebygge rekke livsstilssykdommer.</p>	<p>5</p>

Aktuelle linker:

Thorød, Anne Brita (2012). Er det for dyrt? Om barns deltakelse og valg av organiserte fritidsaktiviteter når familiens økonomi er svak:

http://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/138765/Thorod_2012_Er.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Bere, Eling og Cecilie Øverby, Nina (2013)

<http://forskning.no/forebyggende-helse-mat-og-helse-barn-og-ungdom-skole-og-utdanning/2013/01/gratis-skolefrukt-gj>

9 Avslutning

Levekår er ikke et personlig problem, et atferds spørsmål, en lidelse eller sykdom. Levekår er først og fremst strukturelt betinget. Og det får, som vi har vist, konkret innvirkning på livskvalitet. Fordi barn og unge ikke er i en posisjon der de selv kan endre grunnleggende levekår- og livsbetingelser under oppvekst, er dette et samfunnsanliggende. Og for å endre og bedre barnas situasjon, må også foreldrenes livssituasjon endres og bedres. Det er nettopp dette som gjør arbeidet med barnefattigdomsbekjempelse komplekst. Og det er dette som også gjør at arbeidet med å bekjempe dårlige levekår blant barn og unge, er avhengig av innsats fra alle kommunale virksomheter, Nav, frivillig sektor, barnevern, flykning koordinator, skole og barnehage osv. Dette viser at levekår under oppvekst er et felles anliggende for kommunenes samlede forvaltning. Samtidig med dette er det behov for løpende kompensatoriske tiltak, rettet både mot barna og mot familiens om helhet.

Sist, men ikke minst, vil vi understreke det faktum at de fleste av våre anbefalinger ikke vil kreve økning av budsjettene for virksomhetene. Det er snakk om omdisponering av midler, omstrukturering av arbeidet og nye former for tilrettelegging. De anbefalinger som kan innebære en kostnad ved at det ikke er mulig å omdisponere ressurser innad eller på tvers av virksomheter, vil være kostnader som det er all grunn til å tro vi «spares inn» på lengre sikt.

10 Aktuelle linker:

Er det for dyrt? Om barns deltakelse og valg av organiserte fritidsaktiviteter når familiens økonomi er svak:
http://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/138765/Thorod_2012_Er.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Gratis skolefrukt:

<http://forskning.no/forebyggende-helse-mat-og-helse-barn-og-ungdom-skole-og-utdanning/2013/01/gratis-skolefrukt-gj>

Ungdata resultater 2015: <http://www.hioa.no/Om-HiOA/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjoner/Rapporter/2015/Ungdata.-Nasjonale-resultater-2014>

Ungdata resultater 2016: <http://www.hioa.no/Om-HiOA/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjoner/Rapporter/2016/Ungdata-2016.-Nasjonale-resultater>

Statistikk bufdir:

[https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnefattigdom/?region\[\]=K0929®ion\[\]=K0912®ion\[\]=K0914®ion\[\]=K0901®ion\[\]=K0935®ion\[\]=K0911®ion\[\]=K0919®ion\[\]=K0928®ion\[\]=K0904](https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnefattigdom/?region[]=K0929®ion[]=K0912®ion[]=K0914®ion[]=K0901®ion[]=K0935®ion[]=K0911®ion[]=K0919®ion[]=K0928®ion[]=K0904)

Barn som lever i fattigdom. Regjeringens strategi (2015 – 2017)

https://www.regjeringen.no/contentassets/ff601d1ab03d4f2dad1e86e706dc4fd3/barn-som-lever-i-fattigdom_q-1230-b.pdf

Fritidserklæringen: https://www.regjeringen.no/contentassets/42fc032208724215886755da5d165f1e/folder_fritidserklæringen.pdf

Felles innsats for fritidsaktiviteter til alle barn: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/felles-innsats-for-fritidsaktivitet-til-alle-barn/id250322>

EU's fattigdomsgrense: <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/flere-okonomisk-utsatte-barn>

Utvikling i antall barn under EU's fattigdomsgrense i Norge:

<http://www.arbeidslivet.no/Velferd/Sosialpolitikk/Barnefattigdom/>

